

การจัดการและการกำเนิดงานของศูนย์บริการสาขาณัฐในเขตกรุงเทพมหานคร

นางสาว อรุณรัณ ลือสารัม

ศูนย์วิทยบริการ
006422
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาทางหลักสูตรปริญญาโทนิยบัตรศึกษาด้านพัฒนา
ภาคีนานาชาติศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ.2523

THE MANAGEMENT AND OPERATION OF PUBLIC HEALTH CENTERS
IN BANGKOK METROPOLIS

Miss Oravan Leelarasamee

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Commerce

Department of Commerce

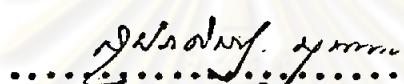
Graduate School

Chulalongkorn University

1980

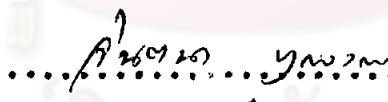
หัวขอวิทยานิพนธ์	การจัดการและค่าใช้จ่ายของห้องเรียนที่ปรึกษาฯ รัฐวิสาหกิจในเชิงกลยุทธ์ ทางแผนงาน กอง
โดย	นางสาว อรารัณ ลีลาศรีมี
ภาควิชา	ภาควิชาภาษาไทยสถาปัตยกรรม
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ จินทนา บุญคงการ

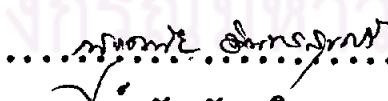
บัญชีวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรนิรชญาณหน้าพิทักษ์

.... ผู้บัญชีวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุประคิษฐ์ บุญนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.นราพร ไวนิชกุล)

.... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ จินทนา บุญคงการ)

.... กรรมการ
(อาจารย์ พัชราภา อินทร์สุขศรี)

ลิขสิทธิ์ของบัญชีวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวขอวิทยานิพนธ์	การจัดการและภารกิจงานของศูนย์บริการสารสนเทศในเขตกรุงเทพมหานคร
ชื่อ	นางสาว อรุณรัตน์ ฉีลารักษ์
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ จินคนา บุญคงการ
ภาควิชา	ภาควิชาภาษาไทยศิลป์
ปีการศึกษา	2522

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาการบริการทางทันส่งเสริมสุขภาพของศูนย์บริการสารสนเทศ ที่มีอยู่ทั่วทุกแห่งในเขตกรุงเทพมหานคร โดยพิจารณาจากข้อเท็จจริงทางการจัดการและการดำเนินงานให้บริการตั้งแต่ต้นของศูนย์บริการสารสนเทศ ซึ่งเป็นหน่วยราชการที่มีหน้าที่บริการเพื่อสุขภาพอนามัยโดยทั่วไปของประชาชนโดยตรง

ในการศึกษารังนี้ เน้นถึงการศึกษาถึงการจัดการและภารกิจงานให้บริการทันส่งเสริมสุขภาพ รวมทั้งการประสานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ก็เพื่อทราบถึงการดำเนินการในการให้บริการตั้งแต่ต้นแก่ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครของศูนย์ฯ ว่าเป็นอย่างไร เมนะสมหรือไม่เพียงใด ในอันที่จะนำการบริการส่งเสริมสุขภาพไปสู่ประชาชนของกรุงเทพมหานคร ให้อย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึงกัน

วิธีการดำเนินการศึกษา ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาและสำรวจความคิดเห็นจากเอกสารและหนังสือทั่วไป ทางค้านสารสนเทศและหลักการบริหารงาน นอกจากนี้ยังได้สัมภาษณ์แพทย์และผู้ทรงวุฒิที่มีความรู้เกี่ยวกับศูนย์บริการสารสนเทศมาก่อน และสังเคราะห์ข้อมูลตามไปยังแพทย์ผู้เชี่ยวชาญประจำศูนย์บริการสารสนเทศทั่วไป ซึ่งเป็นจุดเด่นที่สำคัญที่สุด

จากการศึกษา พบว่า สาเหตุที่ทำให้ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ยังไม่ได้รับการบริการด้วยความคุ้มค่าอย่างกันมาก หรือส่งเสริมสุขภาพ ตั้งแต่ต้นของทั่วไป หรือกว้างขวางพอจนส่ง

ผลกระทบกระเพื่องท่อเศรษฐกิจและสังคมนั้น ก็คือ การที่ศูนย์บริการสาธารณสุขและการบริหารงานที่เหมาะสม เนื่องจากศูนย์ฯ เป็นเพียงหน่วยปฏิบัติงาน ไม่มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานของศูนย์ฯอย่างเต็มที่ ระดับผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมองไม่เห็นความสำคัญของงานด้านนี้ และไม่มีความเข้าใจถึงการของศูนย์ฯอย่างแท้จริง อีกทั้งขาดความสนใจที่จะช่วยเหลือปรับปรุงงานของศูนย์ฯให้เจริญก้าวหน้าอย่างจริงจัง ที่สำคัญที่สุดคือศูนย์ฯขาดแคลนแพทย์และไม่มีเจ้าหน้าที่อื่นเพียงพอ พร้อมกับขาดการบริหารงานของศูนย์ฯที่เหมาะสม ทำให้ไม่สามารถนำเข้าแพทย์และบุคลากรที่มีอยู่แล้วนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งยังเป็นการบันทอนกำลังใจในการปฏิบัติงานอีกด้วย

งานของศูนย์ฯ เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่บริการรักษาป้องกันและส่งเสริมสุขภาพให้แก่ประชาชนทั่วไปอย่างใกล้ชิดและเข้าถึงประชาชนโดยตรง ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์อย่างมาก จึงเห็นสมควรอย่างยิ่งที่น่าจะพิจารณาให้ความสนใจที่จะช่วยเหลือและปรับปรุงงานของศูนย์ฯ โดยให้มีการสร้างและซ้อมเช่นศูนย์ฯ เมื่อขึ้น พร้อมกับจัดหาแพทย์และเจ้าหน้าที่ทาง ๆ ให้เพียงพอและเหมาะสม ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้และอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อในการบริการดังกล่าวไปสู่ประชาชนได้อย่างกว้างขวาง สามารถดูแลและส่งเสริมสุขภาพของประชาชน ให้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะเป็นการช่วยนำบุคคลทุกคนบำรุงสุขให้แก่ประชาชน และส่งเสริมให้เป็นประชาชนที่มีสุขภาพ กล่าวคือ มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์

ศูนย์วิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title   The Management and Operation of Public Health
                 Centers in Bangkok Metropolis

Name   Miss Oravan Leelarasamee

Thesis Advisor Associate Professor Chintana Boonbongkarn

Department   Commerce

Academic Year 1979

ABSTRACT

This thesis aims principally at studying the efficiency of all government Public Health Centers in Bangkok Metropolis in carrying health service to the general public.

This study is concentrated on administration and operation of the centers including their cooperation with other relevant units. It is attempted to investigate their availability and suitability in offering the services to the general public effectively.

The study mainly relies on secondary data collected from various documents and books dealing with public health and administration. Moreover, in order to supplement the existing data, the writer had personally interviewed senior physicians and other person who have knowledge about Public Health Centers and had sent out questionnaire to head of Public Health Centers in Bangkok.

The study reveals that the reason for inadequate treatment or prevention is that Public Health Centers lack suitable administration. This is the problem which affects the economy and society

as a whole. Since they are just working units without the real power autonomy on handling their own administration. The executive officers of Bangkok Metropolis and other relevant units have no true comprehension of Public Health Center activities. They do not see the importance of the work in this field, nor have they interest in expansion and improvement of Public Health Center activities. What is more important is the fact that there is no sufficient in physicians and medical technicians working in the centers and the lack of suitable administration has made it impossible to utilize all available personnel effectively. This discourages them from performing their duties.

Public Health Centers are closely contact with the people, hence any kind of improvement could directly have influence on the public. The Centers need improvement. Increase in budget and number of physicians and medical person as well as better instrument and equipment or even more new center are urgently needed if the good service of the centers and better health of the public are to be accomplished.

คุณอธิบดีทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิจกรรมประจำ

ผู้เชี่ยวชาญของมหาวิทยาลัยเป็นอย่างสูง แก่ รองศาสตราจารย์ จินทนา บุญมงกุฎ
บุญคุณกุ่มการวิจัย แห่งคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้กรุณา
สละเวลาอันมีค่าของท่านในการให้คำปรึกษา แนะนำ และแก้ไขข้อบกพร่องทั่งๆ ตลอดจน
แนะนำแนวทางอันเป็นประโยชน์ที่สุดของการวิจัย นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญของมหาวิทยาลัย ศาสตราจารย์
ดร.นราศรี ไวนิชกุล และอาจารย์ พัชรศักดิ์ อินทรสุขศรี ที่ได้ช่วยแนะนำและแก้ไขข้อ^๑
บกพร่องบางประการด้วย

อนึ่ง ผู้เชี่ยนในอาจารย์ห้างานวิจัยนี้ได้สร้างเรื่องขึ้นสมญารพหากเปรียบจากความช่วยเหลือ
ของ นายแพทท์ อุตุน เทียนจวง ผู้อำนวยการสำนักอนามัย ม.ร.ว.สิทธิมาลัย มุกดาวะ
หัวหน้างานวางแผนครอบครัว กองส่งเสริมสุขภาพ คุณอรชร ฉะนอง หัวหน้างานวิจัย
และประเมินผล กองพยาบาลสาธารณสุข แห่งสำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร ในการให้
คำแนะนำปรึกษา ตลอดจนให้ข้อมูล หนังสือและเอกสารทั่งๆ อีกทั้งแพทท์หัวหน้าประจำ
ศูนย์บริการสาธารณสุขทุกท่านที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้เชี่ยน
ขอถือโอกาสกราบขอบคุณมหาวิทยาลัย ที่นี้ด้วย

ในที่สุดนี้ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สำนักอนามัย กองสิทธิสาธารณสุข และห้องสมุดของ
กรุงเทพมหานคร ที่ได้อ่านความละเอียดในการให้ข้อมูลทั่งๆ และเรื่องอื่นๆ อันเป็น^๒
ประโยชน์ที่ของการวิจัย รวมทั้งท่านอื่นๆ ที่มิได้กล่าวนามให้ทั่วถึงไว้ ณ ที่นี้ด้วย ที่ได้กรุณา
สละเวลา แรงกายและแรงใจช่วยเหลือขอวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สร้างเสร็จสมความคุ้มครอง
หากวิทยานิพนธ์นี้มีความที่ในค้านให้ก่อการ ขออภัยความที่เหล่านี้หังหมกแครงมีพระคุณที่
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ทุกท่าน แก้ตัวมีขออภัยพลาดประการให้ผู้เชี่ยนขออภัยไว้แทนด้วยเดียว

อรภาณ ลีลาวรรณี

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	๘
กิจกรรมประการ	๙
รายการตารางประกอบ	๑๖
รายการแผนผังประกอบ	๑๗
รายการแผนภูมิประกอบ	๑๘
บทที่	
1. บทนำ	1
ความสำคัญของสุขภาพ	1
ลักษณะของปัญหา	4
วัตถุประสงค์และขอบเขตการศึกษา	5
ประโยชน์ที่ได้จากการศึกษา	6
วิธีดำเนินการศึกษา	7
2. ประวัติความเป็นมาของศูนย์บริการสาธารณสุข	9
ความหมายคำว่าสาธารณสุข	9
ประวัติความเป็นมาของศูนย์บริการสาธารณสุข	11
วัตถุประสงค์ของบริการด้านสาธารณสุข	19
บริการทาง ๆ ของศูนย์บริการสาธารณสุข	21
3. การดำเนินงานบริการของศูนย์บริการสาธารณสุข	25
ความหมายของการจัดการ	25
วัตถุประสงค์ของศูนย์บริการสาธารณสุข	28
การแบ่งส่วนราชการของศูนย์บริการสาธารณสุข	29
การดำเนินงานบริการของศูนย์บริการสาธารณสุข	40
การรักษาอยู่ภายใน	45

บทที่	หน้า
การอนามัยแม่และทารก	49
การป้องกันควบคุมโรค	54
การพัฒนาหม้าย	56
การอนามัยโรงเรียน	56
งานค้านลังกมส่งเคราะห์	58
งานสุขศึกษา	62
งานวางแผนครอบครัว	64
การบริการรับเลี้ยงเด็กกลางวัน	66
การเบี้ยมนาນ	69
บริการค้านอื่น ๆ	71
4. การบริหารงานของศูนย์บริการสาธารณสุข	74
นัดหมายการเยี่ยมงานของศูนย์บริการสาธารณสุข	78
แพทย์ พยาบาล พยาบาล และบุคลากรอื่น ๆ ทางค้านสาธารณสุข	78
งบประมาณ	85
เครื่องมือ เครื่องใช้ และอุปกรณ์อันวายความสะดวก	93
กระบวนการบริหารงานของศูนย์บริการสาธารณสุข	100
การวางแผนงาน	101
การจัดหน่วยงาน	105
การอ่านวายการ	115
การควบคุมงาน	124
5. สุ่มปัญหาและขอเสนอแนะ	131
บรรณาธิการ	143
ภาคผนวก	151
ประวัติผู้เขียน	164

รายงานการสอนภาษาอังกฤษ

สารที่		หน้า
1	ชั่วโมงให้ความรับการรับราชการสุขท่องเที่ยวในการสอนภาษาอังกฤษ	80
2	งบประมาณรายจ่ายห้องนักเรียน พ.ศ. 2510-2522	86
3	งบประมาณรายจ่ายจัดทำแบบทดสอบภาษาอังกฤษ 2523	88
4	งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ 2521, 2522, 2523 จัดทำแบบทดสอบภาษาอังกฤษ	89
5	งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ 2521, 2522, 2523 จัดทำแบบทดสอบภาษาอังกฤษ	90
6	ความเพียงพอของงบประมาณที่ศูนย์บริการภาษาอังกฤษท่องเที่ยว ได้รับแต่ละปีโดยเฉลี่ย	91
7	การมีปัญหาซ้ำๆ แคลนเกรื่องมือและอุปกรณ์อื่น ๆ ภายในศูนย์บริการภาษาอังกฤษท่องเที่ยว	94
8	ความคล่องตัวในการขอเบิกเงินเดือน อุปกรณ์อื่น ๆ พาหนะ เจ้าหน้าที่เพิ่มจากส่วนกลางของศูนย์บริการภาษาอังกฤษ	95
9	ความหนาแน่นของประชาชนท่องเที่ยวใกล้บ้านเมือง ศูนย์บริการภาษาอังกฤษ	98
10	จำนวนประชาชนที่ศูนย์บริการภาษาอังกฤษท่องเที่ยวท่องรับนิคชอน	99
11	ความต้องการของแพทท้อนหัวหน้ามีระดับศูนย์บริการภาษาอังกฤษที่มารับราชการในปัจจุบัน	103
12	ความสามารถและคุณธรรมของผู้อุปถัมภ์ให้มั่นคงมั่นคงภายในศูนย์บริการภาษาอังกฤษ	110
13	ความร่วมมือในการปฏิบัติงานระหว่างผู้ให้มั่นคงมั่นคงชา	117
14	ความคาดการณ์เชื่อพัฒนาศูนย์บริการภาษาอังกฤษของผู้ให้มั่นคงมั่นคงชา	118
15	กำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของแพทท้อนหัวหน้าประจำศูนย์บริการภาษาอังกฤษ	120
16	ลักษณะการประกอบอาชีพของแพทท้อนหัวหน้าประจำศูนย์บริการภาษาอังกฤษ	121

รายการแผนผังประกอบ

แผนผังที่		หน้า
1	การแบ่งส่วนราชการของสำนักอนามัย	30
2	การแบ่งส่วนราชการของศูนย์บริการสาธารณสุข	38
3	รูปแบบของกระบวนการบริหารที่เน้นหนักการพิจารณาในลักษณะที่เป็นกระบวนการที่ล้มทันทีเมื่อเกิดเหตุการณ์	76
4	การบริหารงานของศูนย์บริการสาธารณสุข	77
5	กระบวนการควบคุมและผลักดันกระบวนการควบคุม	125

**ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**

รายการแผนภูมิประกอบ

แผนภูมิที่

หน้า

1 สัดส่วนจำนวนประชากรของกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2516-2522 . . . 129

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย